

Bendrosios muzikos programos įgyvendinimo situacija: ką atskleidžia menų brandos egzamino rezultatai

Žydrė Jautakytė

Lietuvos edukologijos universitetas, Ugdymo mokslų fakultetas, Šokio ir teatro katedra, Studentų g. 39, 08106 Vilnius,
zydre.jautakyte@upc.smm.lt

Anotacija. Lietuvoje nuo 1994 m. pradėtos rengti bendrojo ugdymo mokyklų bendrosios programos. Per šį laikotarpį nacionaliniu lygmeniu nebuvo tyrinėta bendrosios muzikos programos įgyvendinimo situacija. Siekiant tobulinti muzikos ugdymo turinį, būtina nuolat analizuoti muzikinio ugdymo realybę. Straipsnyje pristatomi 2013 m. pirmą kartą įvykusio menų brandos egzamino muzikos krypties darbų analizės rezultatai, daromi apibendrinimai, išryškinant problemas ir tobulintinas muzikinio ugdymo praktikos sritis.

Esminiai žodžiai: *bendroji muzikos programa, menų brandos egzaminas, įrodymais grįsta ugdymo praktika, mokinių muzikos pasiekimai, muzikinė kompetencija.*

Įvadas

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę pedagoginė bendruomenė – mokslininkai ir praktikai – intensyviai kūrė Tautinės mokyklos koncepcijai įgyvendinti reikalingus dokumentus. Jau 1994 m. buvo išleisti pirmieji *Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų bendrųjų programų projektai*, 1997 m. patvirtintos *Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos I–X klasėms*, o 2002 m. – *Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos ir išsilavinimo standartai XI–XII klasėms*. Įvadinėje bendrųjų programų dalyje pabrėžiama, kad: „Pagrindinis valstybės lygmens dokumentas, reglamentuojantis ugdymo turinį bendrojo lavinimo mokykloje yra Bendrosios programos ir išsilavinimo

standartai“ (2003, p. 5). Taigi dokumente išdėstytais nuostatomis ir reikalavimais turi vadovautis Lietuvos švietimo vadovai ir mokomųjų dalykų mokytojai.

2007 ir 2011 m. bendrosios programos buvo atnaujintos. Atnaujinimo pagrindu tapo strateginių švietimo dokumentų nuorodos ir naujausių pedagogikos, psichologijos ir neuromokslų teorinių ir eksperimentinių tyrimų duomenys. Buvo remiamasi užsienio mokslininkų R. Marzano (2005), G. Petty (2008) darbais, kuriuose tyrinėjami šiuolaikinių vaikų smegenų veiklos, mokymosi, informacijos kodavimo ir kaupimo, mokymosi motyvacijos ypatumai. Taip pat buvo analizuojamos pažangių šalių – Suomijos, Naujosios Zelandijos, Kanados ir kt. – bendrosios programos. Tačiau per visą bendrojo ugdymo mokyklos turinio kūrimo ir kaitos laikotarpį išsamesnių tyrimų, analizuojančių bendrųjų programų taikymo mokyklose rezultatus, nebuvo atlikta (Bulajeva, Duoblienė, 2008). Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos užsakymu 2008 m. L. Duoblienės vadovaujama tyrėjų grupė pristatė tyrimą apie bendrųjų programų ir išsilavinimo standartų naudingumą planuojant ir organizuojant ugdymą mokykloje (*Bendrųjų programų ir išsilavinimo standartų naudojimas / naudingumas planuojant ir organizuojant ugdymą mokykloje: tyrimo ataskaita*, 2008). Šis tyrimas rėmėsi mokytojų nuomonių ir požiūrių analize, tačiau atskirų mokomųjų dalykų situacija nebuvo nagrinėta.

Pastaruoju metu edukologijos diskurse nuolat pabrėžiama įrodymų (duomenų) svarba. Literatūroje plačiai vartojamos sąvokos „įrodymais grįstas“, „duomenimis grįstas“ (angl. *evidence-based*) arba „tyrimais grįstas“ (angl. *research-based*), kurios vartojamos kalbant apie ugdymo praktikos, švietimo vadybos, švietimo politikos kokybės gerinimą (Marzano et al., 2001, 2009; Petty, 2008). Geriausius švietimo rezultatus demonstruojančių šalių, ypač Suomijos, ugdymo sistema grindžiama ir tobulinama remiantis sistemingai renkamais įrodymais ir duomenimis (Davis et al., 2009). Lietuvos valstybinėje švietimo strategijoje (*Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija*, 2013) taip pat pabrėžiama būtinybė sparčiau įdiegti konkrečių duomenų analize ir įsivertinimu grįstą švietimo kokybės kultūrą.

Taigi empirinių duomenų apie kiekvieno mokomojo dalyko bendrųjų programų įgyvendinimą rinkimas ir analizavimas siekiant gerinti ugdymo kokybę yra aktuali pedagogikos problema. Šiame straipsnyje, pasitelkiant menų brandos egzamino muzikos krypties mokinių darbus, kaip bendrojo muzikinio ugdymo rezultatą, keliamas probleminis klausimas: kokia yra bendrosios muzikos programos įgyvendinimo Lietuvos mokyklose situacija?

Tyrimo objektas – menų brandos egzamino muzikos krypties mokinių darbai.

Tyrimo tikslas – remiantis mokinių menų brandos egzamino muzikos krypties darbų analize, konstatuoti dabartinę Lietuvos bendrosios muzikos programos įgyvendinimo situaciją.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti menų brandos egzamino programos nuostatas ir santykį su bendrosiomis programomis.

2. Remiantis menų brandos egzamino vertinimo kriterijais, išanalizuoti 2013 m. mokinių atliktus muzikos krypties darbus.
3. Išryškinti muzikinio ugdymo problemas pagal bendrojoje muzikos programoje įvardytas veiklos sritis.

Tyrimo metodai: pedagoginės literatūros, švietimo dokumentų ir menų brandos egzamino muzikos krypties mokinių darbų turinio (*content*) analizė.

Tyrimo problemos kontekstas. Menų brandos egzaminas Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose pirmą kartą įvykdytas 2013 m. Šis egzaminas pakeitė nuo 2004 m. vykdytus dailės ir muzikos mokyklinius brandos egzaminus. Menų brandos egzamino programa parengta pagal *Vidurinio ugdymo bendrąsias meninio ugdymo dalykų* (2011) ir *Pasirenkamąsias menų programas* (2007). Mokiniai pasirinktinai gali laikyti dailės, filmų kūrimo, fotografijos, grafinio dizaino, muzikos, kompiuterinių muzikos technologijų, šokio ir teatro krypties egzaminą.

Egzaminas, kaip ir bendrosios programos, yra kompleksinio pobūdžio ir orientuotas į mokinių įgytų dalykinių ir bendrųjų kompetencijų demonstravimą ir vertinimą. Tai ilgalaikė užduotis, kurios metu mokinys turi sukurti autentišką kūrinį arba savitai interpretuoti kitų autorių kūrinius, aprašyti savo kūrybos idėją, procesą, analizuoti kontekstą bei pristatyti rezultatus. Mokinį konsultuoja ir vertina paskirtas vadovas (mokantis mokytojas) bei vertinimo komisija. Vertinamas mokinių atliekamas kūrybinis procesas (30 proc. galutinio įvertinimo), kūrybinis darbas (30 proc. galutinio įvertinimo), kūrybinio darbo aprašas (30 proc. galutinio įvertinimo) ir pristatymas (10 proc. galutinio įvertinimo) (*Menų brandos egzamino programa*, 2011). Taigi menų brandos egzaminas yra naujos kokybės kompetencijų vertinimo priemonė, atliekanti ne tik apibendrinamojo įvertinimo (formalus mokinio pasiekimų įvertinimas baigus ugdymo programą), bet ir ugdomąją funkciją.

Vienas iš galimų egzamino dalykų yra muzika. *Menų brandos egzamino programos 5 priedas* (2013) yra skirtas muzikos egzamino reikalavimams. Jame apibrėžiami tikrinamieji mokinių gebėjimai, jų raiškos požymiai, vertinimo kriterijai ir svoriai (įverčiai). Pasirinkę muziką kaip egzamino dalyką mokiniai gali rinktis muzikos interpretavimo (atlikimo) arba muzikos kūrybos užduotį. Jei pasirenkama muzikos interpretavimo užduotis, tai mokinys turi parengti dviejų skirtingo žanro muzikos kūrinių interpretacijas, jas aprašyti, atlikti ir pristatyti vertinimo komisijai. Jei pasirinkta muzikos kūrybos užduotis, tuomet mokinys turi sukurti dvi autentiškas kompozicijas, aprašyti jų kūrybos procesą ir pristatyti vertinimo komisijai.

Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo sampratoje (2004) teigiama, kad vertinti reikia tai, ko buvo mokoma. Egzamino programa parengta pagal *Vidurinio ugdymo bendrąją muzikos programą* (2011) ir *Kompiuterinių muzikos technologijų bendrąją programą* (2007), o bendrosios programos nuo pradinio iki vidurinio ugdymo rengiamos spiralės principu, kai aukštesnio koncentro programa apima ir plėtoja žemesnio koncentro turinį. *Vidurinio ugdymo bendrosios muzikos programos* (2011) ugdymo gairėse teigia-

ma, kad „sėkmingo muzikinio ugdymo sąlyga aukštesniosiose klasėse – anksčiau įgyta muzikinė patirtis“ (p. 30). Todėl galima teigti, kad muzikos egzaminu patikrinama ne tik tai, ko mokiniai mokėsi per dvejus vidurinio ugdymo metus, bet ir tai, ko jie mokėsi nuo pirmos klasės. *Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo sampratoje* (2004) teigiama, kad įvertinimas yra vertinimo proceso rezultatas, konkretus sprendimas apie mokinio pasiekimus ir padarytą pažangą, o vertinama tai, kas buvo numatyta pasiekti ugdymo procese: mokinių žinios ir supratimas, bendrieji ir dalyko gebėjimai, vertybinės nuostatos ir elgesys. Taigi, egzaminu, kaip apibendrinamojo vertinimo būdo, rezultatai yra tinkama medžiaga siekiant išsiaiškinti, kaip įgyvendinama bendroji muzikos programa, t. y. ko ir kaip mokomi mokiniai, ir galima daryti tam tikrus apibendrinimus apie bendrosios muzikos programos įgyvendinimo situaciją Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose.

Tyrimo organizavimas ir metodika. Nacionalinio egzaminų centro (NEC) duomenimis, 2013 m. muzikos egzaminą iš viso laikė 241 Lietuvos abiturientas. Iš jų 230 mokinių pristatė muzikos interpretavimo krypties ir 11 – muzikos kūrybos krypties darbus. NEC pagal savo nustatytą tvarką analizei atrinko ir pateikė 43 muzikos interpretavimo ir 10 muzikos kūrybos darbų. Analizės medžiagą sudarė: kūrybinio darbo aprašo tekstas (skenuotas originalo variantas), kūrybinių darbų pristatymų garso ir vaizdo įrašai. 1 lentelėje matyti egzaminu geografija ir medžiagos pateikimas.

1 lentelė. Analizės medžiagos charakteristika

Miestas Analizės medžiaga	Muzikos interpretavimo egzaminas			Muzikos kūrybos egzaminas		
	Iš viso darbų	Visa medžiaga	Tik aprašas	Iš viso darbų	Visa medžiaga	Tik aprašas
Vilnius	11	7	4	3	2	1
Kaunas	18	15	3	1	1	–
Klaipėda	8	8	–	–	–	–
Lazdijai	2	–	2	–	–	–
Molėtai	1	–	1	–	–	–
Telšiai	3	–	3	–	–	–
Alytus	–	–	–	1	1	–
Ignalina	–	–	–	1	1	–
Joniškis	–	–	–	1	1	–
Pasvalys	–	–	–	1	–	1
Raguva	–	–	–	1	1	–
Visaginas	–	–	–	1	1	–
Iš viso	43	30	13	10	8	2

Tyrimo medžiaga buvo analizuojama vadovaujantis egzaminu vertinimo kriterijais (*Menų brandos egzaminu programos 5 priedas. Muzikos ir kompiuterinių muzikos technologijų egzaminu reikalavimai*, 2013), daromi kriterijų raiškos mokinių darbuose

apibendrinimai, palyginimas su bendrosios muzikos programos nuostatomis ir vedamos paralelės su jos įgyvendinimo situacija.

Tyrimo rezultatai. Pirmiausia apžvelgsime muzikos raiškos kūrybinių darbų rezultatus. Mokiniai, pagal egzamino programą turi:

- demonstruoti išlavintus atlikimo technikos įgūdžius;
- atlikti kūrinius tiksliai (intonavimas, ritmas, tempas);
- atlikti kūrinius įtaigiai, paveikiai, išraiškingai;
- atlikti kūrinius laikantis stiliaus, žanro ir formos reikalavimų;
- atskleisti ansamblio pojūtį (ansamblyje) / demonstruoti savitą interpretatoriaus nuovoką. (*Menų brandos egzamino programos 5 priedas. Muzikos ir kompiuterinių muzikos technologijų egzamino reikalavimai*, 2013).

Remiantis šiais egzamino reikalavimais buvo analizuojami mokinių muzikos interpretavimo darbai ir išryškinamos muzikinio ugdymo problemos.

Raiškos gebėjimų įsivertinimo problema. Bendrojoje muzikos programoje pabrėžiama mokinių gebėjimų įsivertinimo svarba, nuo V iki X klasės aprašomi įsivertinimo, kaip mokėjimo mokytis kompetencijos dalies, pasiekimai. *Vidurinio ugdymo bendrosiose programose* (2011) užfiksuota, kad mokiniai turi gebėti vertinti savo galimybes atlikti vieną ar kitą kūrinį, paaiškinti, kuo mokymuisi naudingi pasirodymai, pasiekimų apmąstymas ir vertinimas bei kelti mokymosi tikslus, rinktis repertuarą pagal savo pasiekimus. Išanalizavus 30 muzikos interpretavimo egzamino vaizdo įrašų, kuriuose užfiksuoti parengtą programą atliekantys mokiniai, paaiškėjo, kad 19 iš jų pasirinko kūrinius, neatitinkančius jų gebėjimų – per sudėtingus arba per paprastus. Kūrybinių darbų aprašuose tik pavieniai mokiniai analizavo savo gebėjimus ir tuo grindė programos pasirinkimą. Todėl galima daryti prielaidą, kad muzikinio ugdymo procese nepakankamai skiriama dėmesio gebėjimų įsivertinimui ir veiklų individualizavimui pagal gebėjimus. Mokiniai neišmoksta suprasti, kad tik pasirinkę savo gebėjimus atitinkantį kūrinį jie galės geriausiai jį atlikti, atskleisti savitą interpretaciją, muzikuoti įtaigiai ir paveikiai.

Muzikos kūrinių interpretavimo ir autentiškumo problema. Kadangi viena iš muzikos egzamino užduočių vadinasi interpretavimo užduotimi, galime suprasti siekį, kad mokiniai net tik atliktų kūrinį, t. y. atkartotų kompozitoriaus sumanymą, bet atskleistų savitą to kūrinio supratimą, t. y. autentišką, kūrinio ir konteksto analize pagrįstą, interpretacinį sumanymą. Bendrojoje muzikos programoje fiksuojamas nuoseklus ir sistemingas gebėjimų auginimas nuo elementarių muzikinių įgūdžių link muzikos kūrinių interpretavimo gebėjimų ugdymo. Vidurinio ugdymo programos didaktinėse nuostatose teigiama: „Muzikinio ugdymo procesas orientuojamas į kūrybinį mąstymą skatinančių (interpretavimo, improvizavimo, komponavimo, analizės, vertinimo, diskutavimo ir argumentavimo ir pan.) užduočių atlikimą, kurioms reikia aktyvaus emocinio ir intelektualinio mokinio įsitraukimo“ (2011). Mokinių pasiekimų skiltyje nurodoma, kad mokiniai turi gebėti analizuoti atliekamų kūrinių interpretavimo galimybes bei savitai interpretuoti.

Išanalizavus 30 mokinių atliekamų kūrinių vaizdo įrašų konstatuota, kad tik 9 iš jų pasižymi savita interpretacija. Daugumai analizuotų pasirodymų būdingas monotoniškumas, paviršutiniškumas. Mokiniai nepasitelkia muzikos išraiškos priemonių, neatskleidžia kūrinio stiliaus ar žanro niuansų. Akivaizdu, kad didžiajai daliai mokinių savitai ir įtaigiai interpretuoti muzikos kūrinius trukdė ne pagal gebėjimus pasirinkti kūriniai, neįsigilinimas į jų turinį ir kontekstą. Kai kuriems mokiniams trukdė nepakankamai išmoktas poetinis ar muzikinis tekstas. Paaiškėjo, kad tie mokiniai, kurie atlikdami egzamino programą demonstravo interpretavimo nuovoką, kūrybinio darbo apraše gilinosi į stiliaus, žanro, paveikumo niuansus, remdamiesi kūrinių tekstų ir konteksto analizės rezultatais aprašė interpretacinį sumanymą. Šie duomenys leidžia daryti prielaidą, kad muzikinio ugdymo procese dominuoja muzikinė saviraiška – muzikos kūrinių atlikimas neanalizuojant jų muzikinio ir literatūrinio tekstų, nevertinant konteksto ir skirtingų kitų atlikėjų interpretacijų. Kitaip tariant, pasitenkinama raiška dėl raiškos nekeliant mokiniams aukštesnio – meninio asmenybės ugdymo – tikslo. Toks muzikinio ugdymo procesas nepadaeda siekti vidurinio muzikinio ugdymo tikslo: „Ugdyti atvirą estetinei patirčiai, kūrybingą, puoselėjantį Lietuvos ir pasaulio muzikinės kultūros tradicijas ir gebantį muzika praturtinti asmeninį gyvenimą žmogų“ (*Vidurinio ugdymo bendrosios programos, 6 priedas: Meninis ugdymas, 2011*).

Muzikos kūrinių ir konteksto analizės, sąvokų vartojimo problema. Vidurinio ugdymo bendrojoje muzikos programoje apibrėžiami mokinių pasiekimai, susiję su muzikos kalbos vartoseną, kūrinių ir konteksto analize. Teigiama, kad mokiniai turi gebėti paaiškinti kūriniuose naudojamas muzikos išraiškos priemones, komentuoti kultūrinį istorinį kontekstą, paaiškinti vieno ar kito stiliaus kūrinių atlikimo ypatumus, taikyti interpretacijos priemones, lyginti ir vertinti skirtingas muzikos kūrinių interpretacijas. O taisyklingas ir tikslingas muzikos sąvokų vartojimas akcentuojamas *Pagrindinio ugdymo bendrojoje muzikos programoje* (2008).

Egzamino kūrybinio darbo aprašo paskirtis yra padėti mokiniams įsigilinti, geriau suprasti ir pasiekti geresnių kūrybinio darbo – muzikos kūrinių interpretavimo – rezultatų. *Menų brandos egzamino 5 priede* (2013) nurodoma, kad mokinių aprašuose turi būti:

- išanalizuotos atliekamuose kūriniuose panaudotos muzikos išraiškos priemonės: forma, dinaminis modelis, melodika, ritmika, harmonija ir kitos savybės;
- aprašytas interpretacinis sumanymas, sumanymas pagrįstas kūrinio savybėmis;
- apibūdinti kompozitoriaus gyvenamojo laikotarpio ir vyraujančio stiliaus estetiškieji idealai, interpretavimo tradicijos, kompozitoriaus asmeninio stiliaus ypatumai;
- programos kūriniai argumentuotai įvertinti, atsižvelgiant į kultūrinį ir asmeninės patirties kontekstą; pateikiama pavyzdžių, kokių interpretacijų, rengdamiesi egzaminui, klausėsi, jie komentuojami; išvardijami žymiausi pasirinkto stiliaus muzikos interpretatoriai, jie trumpai charakterizuojami;

- raštu pateikiamas rengiantis egzaminui klausytų kūrinių sąrašas, jų ištraukos įrašytos pridėtoje garso (vaizdo) skaitmeninėje laikmenoje;
- išanalizuoti savi muzikiniai gebėjimai, jais ir asmeniniais motyvais argumentuojamas programos pasirinkimas; įvertinti savi kūrybinio darbo rengimo pasisekimai ir trūkumai;
- tekstas parašytas taisyklinga, išraiškinga kalba, tikslingai vartojamos muzikologijos sąvokos;
- tekste yra šios dalys: titulinis puslapis, turinys, tinkama teksto apimtis, išvados, literatūros sąrašas, priedai.

Remiantis kūrybinio darbo vertinimo kriterijais išanalizavus 43 pateiktus kūrybinių darbų aprašus konstatuota, kad juos visiškai atitinka tik 5 aprašai. Tai rodo, kad mokiniai ir mokytojai nepakankamai gerai suprato šios egzamino dalies paskirtį ir svarbą. Dauguma aprašų yra parengti nesilaikant egzamino reikalavimų, referato tipo. Mokiniai dažniausiai internete surastą medžiagą pateikė jos neatrinkdami, neanalizuodami, nevertindami, todėl darbuose daug perteklinės, su kūrybinių darbu nesusijusios informacijos. Mokiniai mažai dėmesio skyrė kūrinių analogų, istorinio stilistinio konteksto analizei. Pasitaikė, kad kontekstas analizuojamas paskirai, nesiejant su atliekamu kūrinių. Nemažoje dalyje pateiktų aprašų iš viso pasigendama sąsajų su kūrybiniu darbu. Ypač neramina tai, kad didžioji dalis mokinių aprašuose neanalizavo kitų atlikėjų to paties kūrinio interpretacijų.

Analizuotuose aprašuose pasigesta tikslingo ir tikslaus muzikinių sąvokų vartojimo. Analizuodami savo interpretacinę kūrybą ar kūrinių analogus mokiniai dažnai vartojo primityvią buitinę kalbą, painiojo sąvokas. Sąvokų vartojimo problema pastebėta ir analizuojant mokinių kūrybinių darbų pristatymo įrašus. Apibendrinant šiuos rezultatus galima daryti prielaidą, kad muzikos pamokų metu nepakankamai dėmesio skiriama muzikos kūrinių interpretavimo užduotims, skirtingų interpretacijų vertinimui, diskusijoms, kurių metu sėkmingiausiai tobulėja mokinių žodynas, ugdoma interpretatoriaus nuovoka.

Muzikos kūrybos darbai. Atskirai aptarsime egzamino muzikos kūrybos darbus. Muzikos kūrybos egzaminui mokiniai galėjo pasiruošti tiek muzikos, tiek kompiuterinių muzikos technologijų pamokose. Analizuotos 6 akustinės ir 10 kompiuterinių kompozicijų. Muzikos kūrimo kūrybinio darbo vertinimo kriterijai yra šie:

- kūrinio idėja aiški ir išplėta, aiški ir logiška forma, struktūra, dinaminis modelis;
- pasirinktos priemonės tinka kūrinio idėjai (temai) atskleisti; pagrįstai ir su išmanymu komponuojamos muzikos išraiškos priemonės, kūrinys pasižymi vientisumu;
- kūrinys pasižymi išraiškos priemonių įvairove arba saikingumu, atsižvelgiant į kūrinio idėją (temą);
- dera, vienas kitą papildo, muzikinis ir poetinis tekstas / arba kompiuterinių technologijų efektai; muzikinis tekstas gerai atskleidžia instrumento ar balso,

ar kompiuterinės programos technines, tembrines galimybes (*Menų brandos egzamino programos 5 priedas. Muzikos ir kompiuterinių muzikos technologijų egzamino reikalavimai*, 2013).

Aprašo vertinimo kriterijai yra panašūs į muzikos interpretavimo aprašo reikalavimus.

Iš 10 analizuotų darbų 5 mokinių kūrinius galima vertinti puikiai, nes jie visiškai atitinka egzamino vertinimo kriterijus. 3 darbai yra silpni, nepasižymintys autentiškumu. Galima daryti prielaidą, kad muzikos kūryba (kompozitoriaus veikla) yra patraukli tik labiausiai motyvuotiems ir geriausiems muzikos pasiekimus demonstruojantiems mokiniams. Šią prielaidą patvirtina mokinių kūrybinių darbų aprašai, kuriuose išreiškiamas nuoširdus domėjimasis muzika ir remiamasi papildoma muzikavimo patirtimi.

Daliai mokinių (4) sudėtinga aprašyti savo kūrinių idėją, sumanymą, asmeninį ir socialinį reikšmingumą. Trys akustines kompozicijas kūrę mokiniai, anot jų pačių, susidūrė su kūrinių užrašymo natomis sunkumais. Tačiau mokiniai kompozitoriai geriau nei mokiniai atlikėjai analizavo savo kūrinius ir stilistinę bei žanrinę jų kontekstą. Šie mokiniai daugiau dėmesio skyrė savo gebėjimams įsivertinti, muzikinių interesų ir patirties analizei.

Apibendrinant galima teigti, jog faktas, kad muzikos kūrybos egzaminą pasirinko tik 11 Lietuvos abiturientų, atskleidžia, jog muzikos kūrybos veiklai muzikos pamokose skiriama nepakankamai dėmesio. Mokiniai kūrybą rinkosi vedami asmeninių paskatų. Nė vienas iš jų nepaminėjo, kad kūrybos patirties įgijo muzikos pamokų metu. Taigi atsiskleidžia, kad šiuolaikiniame muzikiniame ugdyme per mažai dėmesio skiriama kūrybos veiklai.

Bendrosios raštingumo problemos. Analizuojant mokinių parengtus kūrybinių darbų aprašus pastebėta ir keletas kitų, su muzikinių ugdymu netiesiogiai susijusių problemų. Tai bendrųjų raštvedybos reikalavimų nepaisymas, gramatikos ir stiliaus, turinio ir literatūros sąrašo sudarymo, pateikiamų iliustracijų įvardijimo klaidos. Mokiniais stinga gebėjimų pasirinkti ir apibendrinti informaciją, susieti ją su darbo tema. Atskirai reikia paminėti akivaizdų mokinių negebėjimą cituoti kitų autorių mintis.

Išvados ir diskusija

1. Palyginus menų brandos egzamino ir muzikos bendrąją programą galima teigti, kad egzamino programa išryškina interpretacinę muzikinio ugdymo kryptį ir, kaip apibendrinamojo vertinimo būdas, sudaro prielaidas išvelgti objektyvias muzikos bendrosios programos įgyvendinimo tendencijas.
2. Išanalizavus muzikos interpretavimo vaizdo įrašus paaiškėjo, kad daugumos mokinių pasirinktos programos neatitinka jų gebėjimų lygio ir patirties, nepasižymi autentišku interpretaciniu sumanymu, atlikimo paveikumu ir įtaigumu. Nors vidurinio ugdymo bendrojoje muzikos programoje pabrėžiama interpretacinė-kū-

rybinė kryptis, mokyklos praktikoje stinga nuoseklaus, sistemingo ir kryptingo mokinių kūrybinių gebėjimų ugdymo.

3. Kūrybinių darbų aprašų tyrimas atskleidė, jog mokiniams trūksta muzikos kūrinio pažinimo ir konteksto sąsajų supratimo, sąvokų vartojimo, tikslingos informacijos atrankos ir apibendrinimo patirties. Stokojant šių įgūdžių ir žinių mokiniams sudėtinga kurti ir pagrįsti interpretacinių sumanymą. Pažymėtina, jog 10 muzikos kūrybos kryptį pasirinkusių mokinių kūrybinių darbų aprašai yra profesionaliau parengti nei muzikos atlikimo kryptį pasirinkusiųjų.

Diskusija. Pirmojo menų brandos egzamino rezultatų analizės išvadų pagrindu keliame šiuos diskusinius klausimus:

- Kodėl po 12 metų muzikos mokymosi mokinių pasiekimai kūrinių atlikimo ir ypač interpretavimo srityse yra nepakankami tiek techniniu, tiek meniniu požiūriais ir neatitinka bendrosios programos reikalavimų?
- Kaip padėti muzikos pedagogams suprasti bendrojoje muzikos programoje deklaruojamos kūrybinės-interpretacinės krypties svarbą ir poveikį mokinių muzikinio ugdymo kokybei?
- Kaip gauta informacija gali daryti įtaką numatomam bendrosios muzikos programos atnaujinimui?

Literatūra

- Bitinas, B. (2006). *Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas*. Vilnius: Kronta.
- Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai. Priešmokyklinis, pradinis ir pagrindinis ugdymas.* (2003). Švietimo plėtotės centras Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
- Bendrujų programų ir išsilavinimo standartų naudojimas / naudingumas planuojant ir organizuojant ugdymą mokykloje: tyrimo ataskaita.* (2008). Tikslinės tyrimo grupės vadovė L. Duoblienė. [žiūrėta 2014 m. balandžio 21 d.]. Prieiga per internetą http://www.smm.lt/uploads/documents/kiti/BP-Tyrimo_Ataskaita.pdf.
- Bulajeva, T., Duoblienė, L. (2008). Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai – kokybiško ugdymo garantas? *Acta paedagogica Vilnensia*, 21, 59–74.
- Davies, J., Weko, T., Kim, L., Thulstrup, E. (2009). *OECD Reviews of Tertiary Education. Finland.* [žiūrėta 2014 m. balandžio 21 d.]. Prieiga per internetą <http://books.google.lt/books?id=3P6gyJoXkLYC&pg=PA113&dq=finland+education+based+on+evidence&hl=en&sa=X&ei=771YU631KtPX7AbGqYGgCg&ved=0CD0Q6AEwAg#v=onepage&q=finland%20education%20based%20on%20evidence&f=false>.
- Dewey, J. (2013). *Demokratija ir ugdymas. Įvadas į ugdymo filosofiją*. Klaipėda: Baltic printing house.

- Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos ir išsilavinimo standartai XI–XII klasėms.* (2002). Švietimo plėtotės centras Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras
- Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos. I–X klasės.* (1997). Pedagogikos institutas. Vilnius: Leidybos centras.
- Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos. Projektai.* (1994). Pedagogikos institutas. Vilnius: Leidybos centras.
- Marzano, R. (2005). *Naujoji ugdymo tikslų taksonomija.* Vilnius: Žara.
- Marzano, R., Pickering, D., Polloc, J. (2001). *Classroom Instructions that Works: Research-Based Strategies for Increasing Students Achievement.* Aleksandria: ASCD.
- Menų brandos egzamino programa.* (2011). Ugdymo plėtotės centras. [žiūrėta 2014 m. balandžio 20 d.]. Prieiga per internetą: http://www.upc.smm.lt/ugdymas/bep/failai/2013/1.14_Menu_BEP_aktuali_redakcija_13-01-07.pdf
- Menų brandos egzamino programos 5 priedas. Muzikos ir kompiuterinių muzikos technologijų egzamino reikalavimai.* (2013). Ugdymo plėtotės centras. [žiūrėta 2014 m. balandžio 20 d.]. Prieiga per internetą http://www.upc.smm.lt/ugdymas/bep/failai/2013/1.14_Menu_BEP_5_priedas_muzika_aktuali_redakcija.pdf.
- Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo samprata.* (2004). Švietimo plėtotės centras. [žiūrėta 2014 m. balandžio 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.upc.smm.lt/ekspertavimas/biblioteka/failai/samprata.pdf>.
- On Excellence in Teaching.* (2009). Ed. by Robert J. Marzano. Bloomington: Solution Tree.
- Pasirenkamosios menų programos ir metodinės rekomendacijos. Vidurinio ugdymo bendrosios programos.* (2007). Švietimo plėtotės centras. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
- Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija.* (2013). Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija [žiūrėta 2014 m. balandžio 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/forms/legalAct.html?documentId=b1fb6cc089d911e397b5c02d3197f382>.
- Vidurinio ugdymo bendrosios programos, 6 priedas: Meninis ugdymas.* (2011). Ugdymo plėtotės centras. [žiūrėta 2014 m. balandžio 20 d.]. Prieiga per internetą: http://portalas.emokykla.lt/bup/Documents/Vidurinis%20ugdymas/Meninis_ugdymas_6_priedas.pdf.

The Situation of the National Music Curriculum Implementation: what do the Arts Maturity Examination Results Reveal

Žydrė Jautakytė

Lithuanian University of Educational Sciences, Faculty of Education, Department of Dance and Theater, Studentų St. 39, LT-08106 Vilnius, Lithuania, zydre.jautakyte@upc.smm.lt

Summary

After the restoration of Lithuanian independence, since 1994 the preparation of the national curriculums for general education schools started. However, through this period the actual situation of the national music curriculum implementation has been explored to a limited extent. As the awareness of the importance of an evidencies and data to the formation and creation of the education content is notably growing nowadays, it is important to collect various data about the actual situation of music education on purpose to improve it. In this article the results of the analysis of the arts maturity examination works in the music field are introduced and some generalized propositions are given about the actual situation of music education and the emerging fields of the music education practice, which are problematic or need to be improved. **Research aim** is to describe the situation of Lithuanian national music curriculum implementation on the ground of an analysis of students art maturity examination works in the music field. **Research method** is analysis of pedagogical literature, education documents and content of students art maturity examination works in musical field.

Research organization and results. Since 2013 a new arts maturity examination has been implemented, which has a music direction and is a long-term task, consisting of these examined parts: a creative process, an art work (an interpretation of music works or the musical production), description of creative work and its presentation. National examination center, which coordinates the implementation of examination, under its determinate order has selected and presented 43 works of music interpretation and 10 works of musical production for the analysis, while the total number of performed works is 241. The material for analysis consisted of the description of a creative work (scanned variant of an original text), audio and video recordings of presentations of creative works. Material was analyzed on the grounds of examination evaluation criteria. When analysis was done, the generalized propositions of fulfillment to criteria in student works were presented and they also were compared to the national music curriculum provisions and the parallels with its implementation situation were drawn.

Analysis of 30 video recordings of music interpretation examination, in which students performing their prepared program were recorded, has shown that 19 of them have chosen works that does not correspond to their abilities, i. e. are too difficult or too easy. Only 9 of these

works show an original interpretation. It emerged that those students who have demonstrated the interpretation abilities while implementing an exam program, in the creative work description have also gone deep to the nuances of the style, genre and work's impressiveness and have described their conception on the grounds of analysis of works' texts and context. With reference to the analysis of 43 descriptions of creative works it is possible to state that only 5 of them fully correspond to criteria. Analyzed descriptions revealed that students' capacities to analyze musical works, explore context and use concepts purposefully are not explicit. It was quite difficult for the students to formulate the idea and conception of a creative work and to use data of the context exploration to describe their project. Also the mistakes of general writing rules, grammar, style, selection and generalization of information and citation were noticed.

From 10 analyzed musical composition 5 students' works can be evaluated as excellent, they fully corresponds to the examination evaluation criteria. 3 works are weak, they could not be characterized as authentic works. It was discovered that students, who have chosen an examination in musical creation field, were inspired by their own experience and that music lessons have had a little influence on their choice. Half of the students, who have chosen this direction, has demonstrated very good results of both creative work and description writing.

Keywords. *Arts maturity exam, evidence based education practice, National music curriculum, students' musical achievements, musical competence.*

Įteikta / Received 2014-02-10
Priimta / Accepted 2015-01-12